

ISKOLA ÉS HONISMERET

Tanítómestereink

Kisfaludy Sándor: Levél Kazinczy Ferencnek¹

Kazinczy Ferencnek Kisfaludy Sándor tiszteletet, barátságot, boldogságot! [...]

Sümegegy mezőváros, a veszprémi püspöké s ennek szomszédságában birtokos néhány földesurak itt lakunk kvázi kuriális házaikban. Eleink a többnyire Sümegegyen lakott veszprémi püspöknek baráti és társalkodói lévén, télen többnyire ide vevék öszve magokat; [...] itt telepedtem le én is boldogult anyámnak jószágán, és itt fogok maradni, valamig atyám él, ki Győr vármegyében Téten lakik. Sümegegnél kezdve, egész a Balatonig, ez a vidék oly szép, oly változó – oly romantos és szeniális, hogy – szép tájairól híres Helvécia bajjal mutathatna szebbet. [...]

Egyedül azt kívánám tőled, hogy valamely igazságos vagyok én a mesternek nagyobb érdemei eránt, oly igazságos volnál te a tanítványnak talán szintén oly jó szándéka, de sokkal kisebb érdeme eránt, és ne magasztalnál többre, mintsem érdemem: mert én az egész magyar világ és Helikon előtt örömmel vallom, hogy te valál mesterem a magyar írásban, és ha te előttem nem írsz vala, nyelvem bizonyosan sokkal szegényebb és hiánosabb volna. Az elme a természetnek ajándéka, de a nyelvnek szépségét, erejét és hatalmát a jó íróknak köszönheti a haza. [...] Hogy regéim nem nyerhették meg egészen tetszésedet, valahol már hallottam. Hogy kényesebb litterátorink fogyatkozást és hiánosságot találnak bennük, nem csudálom, mert csakugyan találhatnak is. Inkább hazafiúi, mintsem litterátori szándékból (mert litterátornak nem is tartom magamat) még a múlt diétán közre akarván bocsátani, amint meg is történt, ezen csupán nemzeti lelket lehellő játékomat, holott csak akkor készültem el Somlóval, csak úgy jöhettek ki kezemből Regéim, amint azok hevenyében írva valának, anélkül, hogy egy kevéssé megegyengethettem volna azokat. Utóbb vevém észre a sok hibát. S mégis minden hiba mellett, nem tudom minő capriceból,² kivált *Somló*, igen kedves kölykem. [...]

Megbosszonkodtam a Tübingai kérdésekre én is,³ és kész volnék poroszló lenni a magyar nyelv mellett, és mindazokat kikorbácsolni hazámból, kik a magyar levegővel és kegyérrel örömezt élnek, és magyarul tudni mégsem akarnak. S ha igaz, amint hallám, hogy ezen kérdések azoknak eszközléséből tétettek, kiktől a nemzet kötelesség gyanánt várhatja

1 1772. szeptember 27-én Sümegegyen született, s ugyanott 175 évvel ezelőtt, 1844. október 28-án hunyt el Kisfaludy Sándor, a nagy hatású költő, a Magyar Tudományos Akadémia rendes, majd tiszteleti tagja. Közleményünk forrása: Kazinczy Ferenc levelezése. Közzé teszi: *Váczy János*. Bp., 1895. VI. kötet, 83-86. Közlésünk a mai helyesírást követi a szerző stílusjegyeinek megtartásával. A kihagyásokat [...] jelzi. (A szerk.)

2 szeszélyből

3 A császári kormány a tübingai Cotta könyvkereskedés útján 1808-ban provokatív pályázatot hirdetett: lehetséges és tanácsos-e, összeegyeztethető-e a magyarországi nemzetiségek szabadságaival a magyar nyelvet tenni az országban hivatalossá, s alkalmas-e arra a magyar nyelv? Kazinczy is pályázott *A' magyar nyelvnek polgári nyelvvé emelése felől* címmel. Röviddel Kisfaludy halála után, 1844. november 13-án, 175 évvel ezelőtt tette a törvény hivatalos államnyelvvé a magyart.

javát, hát - nem csudálnám, ha minden magyar szív hiénává válna ellenséges tapodói eránt. [...] Én is írtam volna, ha ily pályát víni elég tudósnak érzénem magamat; de én hazafiúi dühömben csak egy átkozódó és vagdalkozó Ibist⁴ tudnék írni, amit a hidegvérű nem-magyar mégis csak kacagna. Keserű siralom az, hogy oly nehéz és boldogtalan dolog magyarnak lenni Magyarországon! A külföldi ezt el nem tudja hinni, és magam is kész volnék kételkedni néha eszemmel, ha a szív nem fájna bennem. [...]

A dramaturgiának nagy kedvelője lévén, miolta a magyar teátrum lábra kezdte kapni ismét, már több ízben is meg-megszállott egy kis kedv, egy eredeti, hazai tragédiának készítésére⁵ (mert mit írjon a bús magyar szomorúnál egyebet?). De sohasem tudtam meghatározni magamban; ha a franciák példája szerint a ritmus-e vagy a görögök és az újabb németek után a metrum illene-e jobban egy magyar tragédiához vagy talán leginkább a *poética próza*? Szeretném ez eránt való vélekedésedet tudni, noha talán fenn említett kedvem már örökre elmúlt, mert elhányt gazdaságomnak többnyire nem szerencsés volta és feleségemnek gyakran változó egészsége a muzsákkal való társalkodásomnak örömét igen megkeseríti.

Én a nagyvilágtól, melynek fényes nyomoruságát, lármás hiuságát katonakoromban igen meguntam, és a fényes társalkodástól, melynek veszedelmes lesseit a gondolkodó és érző ember eléggé nem kerülheti, egészen elvonulva, magánosan élek, és csak ritkán találkozom emberekkel, kik a magyar literaturát kedvelenék és munkálkodásaikkal segítenék; a te lakhelyednek vidéke talán termékenyebb ezen részről a formáltabb lelkekben, kérlek biztasd tudománykedvellő és mivelő hazánkfiait, hogy írjanak színjátékokat vagy fordítsák a legjobb francia, ángoly és német drámákat magyarra, hogy a fel alig emelkedett magyar teátrum a nyelv-mívelésnek ezen egyik fő eszköze, a játszani való jó darabok fogyatkozása miatt ismét dugába ne düljön.

Élj boldogul dicső hazafi, a muzsáknak kedveltje! Ha az ég annyi szerencsét ad, amelynyit kívánok, hát Széphalom - Boldoghalom lesz. Kár, hogy a Duna, Tisza és annyi hegy, völgy és pusztaság választ el egymástól bennünket. [...] *Sümege*n 15-dik szept. 1808.

HÍREK

Befejezték a „Toldi” forgatását. Az első filmes Baranyai Tamás rendezésében befejezték a *Toldi* című film forgatását Gyulán. Arany János elbeszélő költeményének XXI. századi feldolgozásában a helyi fiatalok mellett olyan színészek is szerepet vállaltak, mint például Koncz Gábor, Reviczky Gábor és Kovács István, sőt, szerepel a filmben – mint cseh vitéz – az erőemelő Fekete László is. A mintegy 13 millió forint költségvetésű, egyórás játékfilm utómunkálatainak most dolgoznak. (MTI, 2019. szept. 4.)

4 Kétértelmű szótást.

5 A tervezett tragédia tárgya Bánk bán története; 1821-ben meg is írta.